

paa den Maade, at Adskillelsen imellem den i Staten personificerede Nation og hele Nationen, som er et ubestemt, upersonligt Begreb, ikke længere slaar rigtigt til. Under Krigsforhold indtræder der en Sammenslutning; man kaster alle indre Stridigheder bort; det gaar saaledes og vil gaa saaledes i alle Lande, og det, der ser ud som et Angreb paa den upersonlige Nation, kan da meget vel blive opfattet som et Angreb paa Staten, paa Magten, paa Magthaverne; og derved forandres den Karakter, som det under almindelige fredelige Forhold har. Tillige er der jo et andet Moment: det fremkalder i høj Grad hos den krigsførende Magt en stor, undertiden overdreven, Ømtaalelighed imod saadanne Ytringer, om hvilke man i det daglige Liv vilde sige: Ja, dem bryder vi os ikke om, dem overser vi. Men nu er Følelsen for saadanne Angreb eller saadanne mindre gunstige Domme ganske anderledes skarpe end tidligere; man føler Brodden haardere, man tager sig mere af dem, end man under almindelige Forhold vilde gøre. Det er derfor naturligt, at der i de offentlige Udtalelser hos en neutral Nation maa tages et vist Hensyn til begge de Momenter, jeg har nævnt, men dog ikke et saadant Hensyn, at det udelukker enhver Omtale, enhver ugunstig eller mindre gunstig Omtale; thi det vilde jo betyde, at man overhovedet maatte tie, at der slet ikke maatte tales om den fremmede Nations Forhold, naar de paa nogen Maade kunde betragtes som ugunstige. Det vilde være en aldeles unaturlig Begrænsning af Ytringsfriheden, som om det neutrale Lands Befolkning var uberørt af, hvad der berørte alle, Begivenheder og Handlinger, der berørte alle, kan man sige, paa en saadan Maade, at Stemningen uvilkaarlig maatte finde et Udtryk. Og saa kunde endda Tavshed ogsaa blive mistænkeliggjort, selve Tavsheden kunde blive udlagt som Skjul for en ugunstig Stemning. Det kan naturligvis ikke være Meningen, at en neutral Magt skal forholde sig saaledes for at vedligeholde et venskabeligt Forhold til en krigsførende Nation, at den skal tie, at den ikke maa have Følelser eller give sine Følelser et Udtryk. Men der beror alt i høj Grad paa Takt. Ogsaa i almindelige personlige Venskabsforhold, hvor den paagældende, hvem man udtrykker en Dadel imod, maaske er særlig saarbar, kan det være en Venskabsret og en Venskabspligt at gøre opmærksom paa Fejl, der er begaaede. Naar og ved hvilke Lejligheder saadant kan finde Udtryk, er

et Taktspørgsmaal, og i den Grad et Taktspørgsmaal, at det er meget vanskeligt eller rettere umuligt at lovgive derom. Man kan derfor fuldstændig billige, mener jeg, at der i almindelige Udtalelser gives Opfordring til Pressen og til alle Borgere i Landet til at iagttage de Hensyn, som Neutraliteten byder, at der maa tages til de ganske særlige Forhold, hvorunder den venskabeligt sindede Magt er stillet; men derimod maa man ved Gennemførelsen deraf overlade meget til den paagældende Presses Taktfølelse. Det er overordentlig vanskeligt uden at standse alle Udtalelser at bringe dette Forhold ind under en retlig Form paa den Maade, at det bliver strafbart at udtale sig paa en eller anden maaske saarende Maade lige overfor en venskabelig Stat. Overfor denne Bestemmelse i Lovforslagets § 1, 2det Stykke, som vi alle fandt for ubestemt, for vidtgaende, var det nu Udvalgets Opgave at finde en Begrænsning: i Stedet for, hvad der før var et Taktspørgsmaal, som helt maatte overlades de paagældende selv, fordi ingen juridisk Domstol kan dømme med Rette derom — idet den vil være stillet lige overfor en umulig Opgave, den, at skulle afgøre, om Takten er overtraadt, eller om den er vedligeholdt ved en eller anden Ytring —, skulde det nu være Udvalgets Opgave netop at finde det præcise Udtryk for, hvad der maa siges og hvad ikke. Og her mener jeg, at Synspunktet maa være dette, at Udtalelser, offentlige Udtalelser, som er rettede paa det modsatte af et venskabeligt Forhold, nemlig er rettede paa et fjendtligt Forhold, paa at oparbejde en fjendtlig Stemning hos Befolkningen imod den Magt, til hvilken man prætenderer at staa i venskabeligt Forhold og vedblivende vil staa i et venskabeligt Forhold til — saadanne Udtalelser kan ikke tillades. Der er Grænsen, det er Synspunktet, ud fra hvilket man kan sige: Det kan ikke tillades, det kan vi ramme, det maa Pressen afholde sig fra, den Presse, som er enig med Rigsdag og Regering og alle om, at vi skal vedligeholde vort venskabelige Forhold; vi maa ikke oparbejde en Stemning, som er stik i Modstrid med dette at vedligeholde et venligt Forhold ved at oparbejde en fjendtlig Stemning imod en krigsførende Nation. Det er at lege med Ilden, og det har man ikke Lov til. Det kan medføre, at under givne Forhold vil denne Stemning i Befolkningen forvandles fra en Stemning til et Ønske om at